

ΣΥΜΒΙΩΣΗ

ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΚΛΗΡΟΝΟΜΙΑ

Η αντίθεση των νοηματικών συστημάτων στη μετα-παγκόσμια εποχή -κατά την οποία η ταχύτητα των επικοινωνιών και η στιγμιαία μεταφορά αληθοφανών εικόνων και προτύπων γίνεται άμεσα- διασταυρώνεται, με αποτέλεσμα ανεξέλεγκτες προσομοιώσεις, οι οποίες αποδομούν κάθε σημασία. Αυξάνεται συνεπώς η δυσκολία «δημιουργίας χώρων τοπικής ιδιαιτερότητας», αφού υπάρχει μη συμβατότητα μεταξύ «δυτικής γραμμικής λογικής» και «ανθρωπολογικής συγκεντρωτικής λογικής». Η αναγκαστική συμβίωσή τους οδηγεί σε μια «παντοπικότητα» (glocalisation), η οποία προκαλεί ετερογενή φαινόμενα και γεννά υβριδισμό.

Τόσο οι επεμβάσεις στους ιστορικούς τόπους όσο και η προσπάθεια κατασκευής νέων, δέχονται πολλαπλή κριτική με στόχο -κάτω από την αντίφαση των αντιληπτικών συστημάτων- στην πρώτη περίπτωση να διασωθεί «η αίσθηση του τόπου» ή τουλάχιστον να μην καταστραφεί και στη δεύτερη περίπτωση αναζητείται τρόπος δημιουργίας «νέου ιδιαίτερου χρώματος», ο οποίος επιτυγχάνεται με τη διατήρηση κάθε πολιτιστικού στοιχείου, που είναι δυνατό να προστατευθεί, γεγονός το οποίο αποτελεί στόχο προγραμμάτων Διεθνών Οργανισμών¹.

Γίνεται προσπάθεια με τη χρησιμοποίηση ιστορικών μορφών να επιτευχθεί «αναπαράσταση της αίσθησης του τόπου». Φαίνεται όμως ότι περισσότερο από τις ιστορικές μορφές, προσδιορίζει τον τόπο και τη συνεπαγόμενη ιδιαίτερη ατμόσφαιρα, ο λαός που τον κατοικεί με τις δραστηριότητες του. Η τελευταία διαπίστωση συντηρεί τα παραδοσιακά ήθη και έθιμα στις νέες δομές.

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά και όλες οι συναφείς έννοιες με την παραδοσιακή, την τοπική και αγροτική αρχιτεκτονική έχουν σημασία για την ανασυγκρότηση του χώρου. Ιδιαίτερα η έννοια της τοπικής ταυτότητας, η οποία αναδύεται μέσα από την ποικιλία των ιστορικών διαδρομών κάθε περιοχής αποτελεί σήμερα τη βασική προοπτική για την τοπική ανάπτυξη. Η τοπική ανάπτυξη, που βασίζεται στην ιδιαιτερότητα της τοπικής ταυτότητας, συνδέεται με το «τρίτο κύμα» της ανάπτυξης, αυτό της πληροφορικής και τα θέματα προβολής ή κατασκευής αρχιτεκτονικής παράδοσης. Οι σύγχρονες επικαλύψεις και επιδράσεις είναι πάμπολλες και στιγμιαίες, καθοδηγώντας τις σύγχρονες μετακινήσεις μεταξύ των τόπων, που προσφέρουν και διαφημίζουν την τοπική ιδιαιτερότητα.

Οι σύγχρονες αναπαραστάσεις, (ανα)δομήσεις και νεο-παραδοσιακές προβολές καθοδηγούνται από τη δυναμική της αγοράς. Δημιουργούνται τις περισσότερες φορές εκτός τόπου και χρόνου και δεν έχουν συγκεκριμένη αρχή και διάρκεια και συνεπώς δεν αποτελούν αρχιτεκτονική κληρονομιά. Με την ετυμολογική έννοια όμως της «κληρονομιάς» θα μεταφερθούν στις επόμενες γενιές, οι οποίες θα κρίνουν τη συμβατότητα τους με το συγκεκριμένο χώρο.

---

¹ UNESCO, ICOMOS κ.λ.π.

Γενικά διανύουμε μια περίοδο ετερογενών διασταυρώσεων και υβριδισμού στην αρχιτεκτονική, που είναι αποτέλεσμα της πληθώρας των μετακινήσεων και των πολυπολιτισμικών επαφών. Ο υβριδισμός είναι μια έννοια, η οποία εμφανίστηκε τη δεκαετία του '80 και ερμηνεύει τη διαδικασία, η οποία «οικοδομεί» πολιτιστικές και εθνικές ταυτότητες. Το αμφίβολο δομημένο περιβάλλον, το οποίο κατασκευάζεται και ιδιαίτερα το δομημένο περιβάλλον που θα «επιζήσει» από αυτή τη διαδικασία, θα ορίσει ενδεχόμενα τη μελλοντική ταυτότητα των τόπων.

Το θέμα της αυθεντικότητας στην αρχιτεκτονική, η οποία κατοχυρώνεται με την αρχιτεκτονική κληρονομιά, εισάγει την εξελικτική θεωρία και τη μεταφορά της στο δομημένο περιβάλλον καθώς και τη διαδικασία δημιουργίας του χαρακτήρα και της αίσθησης του κάθε τόπου, δηλαδή της φυσιογνωμίας του. Το θέμα γίνεται περισσότερο σύνθετο με τη σημασία της ποικιλίας της αντίληψης των χρηστών στη δημιουργία κάθε τόπου, αφού αναδύεται από την αλληλεπίδραση διαφορετικών ταυτοτήτων σε διαφορετική χωροχρονική στιγμή και με τη συνδρομή καταστάσεων που δεν γίνονται αντιληπτές ή ερμηνεύονται με αντιφατικό τρόπο.

Η αρχιτεκτονική κληρονομιά αποτελεί πολιτιστικό αγαθό και ως αγαθό υπόκειται στους νόμους της κατανάλωσης, γεγονός που οδηγεί στις περιπτώσεις όπου υπάρχει ζήτηση, στην «κατασκευή» αρχιτεκτονικής κληρονομιάς για κατανάλωση. Εδώ συνεργάζονται και οι δύο αντιθετικοί προσδιορισμοί της σύγχρονης εποχής. Από τη μια μεριά οι χρήστες της στιγμιαίας παγκόσμιας επικοινωνίας και από την άλλη οι χρήστες της τοπικής ιδιαιτερότητας. Οι πρώτοι για την κατανάλωση της πολιτιστικής κληρονομιάς και ιδιαιτερότητας και οι δεύτεροι για την προβολή της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς την οποία διαθέτουν ή εφευρίσκουν. Το τελευταίο αποτελεί ένα παράδοξο των καιρών μας, το οποίο ξεκίνησε εδώ και δύο τουλάχιστον αιώνες, με την αποικιοκρατία και την προβολή συμβολικών συστημάτων στα νέα κράτη, εισάγοντας τοπικές αναπαραστάσεις πολιτιστικής κληρονομιάς. Ο κυριότερος ρυθμός αναπαραστάσης ήταν ο νεοκλασικός ρυθμός, ο οποίος αποτέλεσε διεθνή τάση της δυτικής επικυριαρχίας. Οι αναπαραστάσεις ακολούθησαν διάφορες φάσεις για να καταλήξουν σήμερα, στις αρχές του 21ου αιώνα, σε μια πολυποίκιλη αναπαραστάση αρχιτεκτονικής κληρονομιάς με τον προσδιορισμό ως «νεο-παραδοσιακής αρχιτεκτονικής», η οποία διατυπώνει και θεσμοθετεί αρχές του παρελθόντος, σε συνδυασμό με σύγχρονες τεχνικές, με τις οποίες οικοδομούνται πάμπολλοι οικισμοί στον αναπτυσσόμενο και αναπτυσσόμενο πλανήτη. Η σύγχρονη όμως ταχύτητα της κατανάλωσης δε δίνει περιθώριο για διαδικασίες δημιουργίας αυθεντικότητας και έτσι κατασκευάζονται αρχιτεκτονικές διασταυρώσεις και απομιμήσεις, που εδώ ορίστηκαν ως υβριδισμός.

Στον ελλαδικό χώρο και στον ευρύτερο μεσογειακό χώρο οι διασταυρώσεις μεταξύ των λαών και των πολιτισμών συμπυκνώθηκαν στη διαφορετική αντίληψη μεταξύ ανατολής και δύσης για αιώνες και αποτυπώθηκαν στο οικιστικό περιβάλλον, το οποίο μετά από πάμπολλους υβριδισμούς είχε τον χρόνο να εξελίξει διαφορετικούς αρχιτεκτονικούς τύπους, οι οποίοι διαφοροποιούν ακόμη

και γειτονικούς οικισμούς. Σήμερα διαχέεται με απίστευτη ταχύτητα ο πολιτισμός του διαδικτύου, ο οποίος σε συνδυασμό με τη διαδικασία «κατασκευής» επιθυμητής αρχιτεκτονικής κληρονομιάς σπέρνει αρχιτεκτονικά πρότυπα εκτός τόπου και χρόνου προξενώντας απίστευτη ετερογένεια και υβριδισμό.

Τα πολιτισμικά-πολιτιστικά θέματα απευθύνονται κυρίως στη φυσική μορφή της αρχιτεκτονικής κληρονομιάς, ιδωμένης από τη σκοπιά της δυτικής αντίληψης, η οποία δεν κατανοεί αρκετά τις ανθρωπολογικές απόψεις, ώστε να διαχειριστεί την ισορροπία μεταξύ του συμβόλου, της σημασίας και του αντικειμένου. Για το δομημένο περιβάλλον, η εντοπιότητα των σχεδιαστών παρέχει τα φίλτρα της τεχνολογικής γνώσης, που όταν έχουν κοινές αξίες με τους χρήστες, ενδεχόμενα να παρέχουν μια κοινή βάση για βιώσιμη αρχιτεκτονική, η οποία να επικοινωνεί μεταξύ της παγκόσμιας αγοράς και της φυσιογνωμίας του κάθε τόπου. Μεταξύ του τεχνητού και του αυθεντικού, του ανόργανου και του οργανικού.